

ผลกระทบทของนโยบายของรัฐที่มีต่อกลยุทธการปรับตัว
ของผู้ผลิตน้ำมันหินในประเทศไทย

นายสุธรรม ชูสุวรรณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-519-248-9

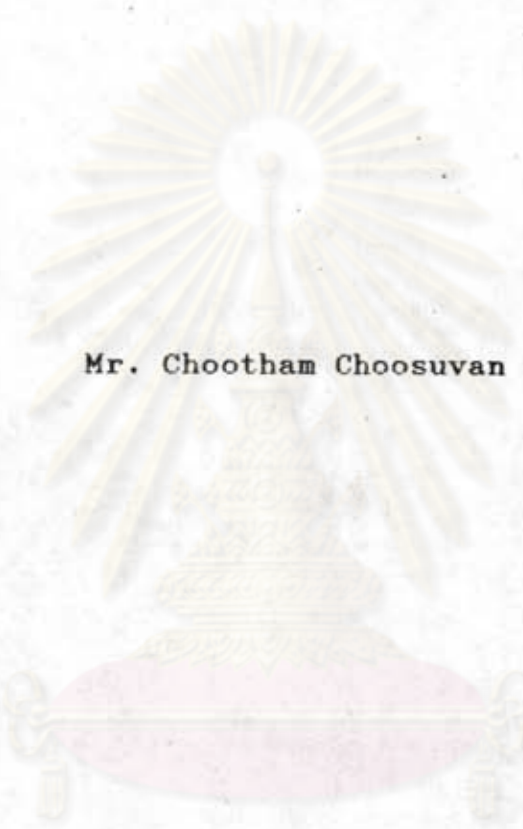
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017882

117964133

THE IMPACT OF GOVERNMENT POLICY ON ADAPTATION STRATEGIES
OF VEGETABLE OIL PRODUCERS IN THAILAND

Mr. Chootham Choosuvan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-519-248-9

ห้องเรียนพิเศษ

ผลกระทบของนโยบายของรัฐที่มีต่อกลยุทธ์การปรับตัว
ของผู้ผลิตน้ำมันพืชในประเทศไทย

โดย

นายชูธรรม ชูสุวรรณ

ภาควิชา

เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาริต ดิงค์ภักดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นเลื่องหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวุฒิ ชัยพันธ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาริต ดิงค์ภักดิ์)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สามารณ เตียสุกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ผรงค์ สิระอุดมรัตน์)

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผลกระทบของนโยบายของรัฐที่มีต่อกลยุทธ์การปรับตัวของผู้ผลิตน้ำมันพืช
ในประเทศไทย (THE IMPACT OF GOVERNMENT POLICY ON ADAPTATION STRATEGIES
OF VEGETABLE OIL PRODUCERS IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.จาริต ติงคัมภีร์,
107 หน้า, ISBN 974-519-248-9.

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการแข่งขันของผู้ผลิตน้ำมันพืชใน
ประเทศไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลในช่วงปีพ.ศ. 2528-2533

วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นการนำข้อมูลในอดีตทางด้านการตลาดของผู้ผลิตน้ำมันพืช
มาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและประยุกต์ทฤษฎีเกมในการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตรายใหญ่ 2 ราย
ซึ่งเป็นผู้ผลิตที่มีผลรวมของส่วนแบ่งการตลาดสูงในอุตสาหกรรมนี้

ผลการศึกษาพบว่า ในตลาดน้ำมันพืชมีลักษณะอุปทานส่วนเกิน เนื่องจากนโยบายรัฐที่ส่งเสริมการ
ปลูกถั่วเหลืองเพื่อส่งออกตลาดภายในประเทศและทดแทนการนำเข้าจากถั่วเหลืองที่เกิดจากความต้องการ
ของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์นั้น มีผลทำให้มีน้ำมันถั่วเหลืองมีปริมาณมากขึ้นประกอบกับรัฐที่มีนโยบายส่งเสริม
การปลูกปาล์มน้ำมันด้วย ทำให้มีน้ำมันปาล์มที่มีปริมาณมากขึ้นด้วยเช่นกัน และมีผลให้ผู้ผลิตน้ำมันต้องปรับตัว
เพื่อที่จะระบายผลิตภัณฑ์น้ำมันส่วนเกินนี้โดยการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของตนโดยการไ้กลยุทธ์ด้านราคาทั้ง
ในระดับน้ำมันที่ผลิตจากพืชน้ำมันชนิดเดียวกันและจากพืชน้ำมันต่างชนิดกัน

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา
ภาควิชา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อผู้ผลิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

7
CHOOOTHAM CHOOSUVAN : THE IMPACT OF GOVERNMENT POLICY ON ADAPTATION STRATEGIES OF VEGETABLE OIL PRODUCERS IN THAILAND : ASSIS. PROF. CHARIT TINGSABADH, Ph.D. 107 PP. ISBN 974-519-248-9.

The purpose of this thesis is to study competitive strategies of vegetable oil producers in Thailand during 1985-1990

Time series data are analysed descriptively. A game theoretic model of strategic behavior is tested against the data to identify important strategic variables.

The results show that the vegetable oil industry is prone to a situation of excess supply due to the government's policy as follows :

- (1) to promote the soybean production for domestic consumption and replace soybean import in response to the demand of the animal feed industry.
- (2) to promote the palm oil production, so the supply of palm oil increased the market also.

Vegetable oil producers compete to increase their market shares by using the price strategies. Price competition occurs among both producers of the same and different kinds of vegetable oils.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอเนกจาก
คณาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จาริต คิงศักดิ์
คณาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แม้จะตระหนักดีว่าระยะเวลาที่ผู้เขียนจะต้องทำวิทยานิพนธ์ฉบับ
นี้ให้แล้วเสร็จมีอยู่ไม่มากนัก และยิ่งได้กรุณาให้ความเอาใจใส่ โดยการสละเวลา
ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขเป็นอเนกยิ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวี
พิทักษ์ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สามานต์ เจียสกุล และท่าน
อาจารย์ ณรงค์ จิระกฤษรัตน์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้
คำแนะนำในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมารดา คณาจารย์ทุกท่านที่ได้
สั่งสอนวิชาความรู้ ตลอดจนมิตรสหายทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านกำลังใจ กำลังความคิดหรือกำลังใจ ส่วนความผิดพลาด
ที่เกิดขึ้นผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สุธรรม ชูสุวรรณ
พฤษภาคม 2534

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

๗

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเ็นมาของปัญหา	1
การศึกษาที่เกี่ยวข้อง	6
วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา	7
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ผลิต	8
ระเบียบวิธีการศึกษา	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	20
บทที่ 2 ความเ็นมาของอุตสาหกรรมน้ำมันพืชในประเทศไทย	21
2.1 วิวัฒนาการอุตสาหกรรมน้ำมันพืชในประเทศไทย	21
2.2 กรรมวิธีการผลิตน้ำมันพืช	26
2.3 ปริมาณการผลิตน้ำมันพืช	31
2.4 ช่องทางจำหน่ายน้ำมันพืชในประเทศไทย	32
2.5 โครงสร้างตลาดน้ำมันพืช	34
บทที่ 3 นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำมันพืช	37
3.1 นโยบายรัฐและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	37
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของรัฐ ที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันพืช	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 พฤติกรรมการปรับตัวของผู้ผลิตเชิงพรรณา	46
4.1 พฤติกรรมผู้ผลิตทางด้านราคา	47
4.2 พฤติกรรมผู้ผลิตทางด้านที่ไม่ใช่ราคา	51
4.3 พฤติกรรมการแข่งขันทางการส่งเสริมการขาย ...	55
บทที่ 5 พฤติกรรมการแข่งขันเชิงวิเคราะห์	57
5.1 พฤติกรรมของผู้ผลิตรายใหญ่	57
5.2 การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการแข่งขัน ของผู้ผลิตรายใหญ่ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533	75
5.3 การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการแข่งขัน โดยที่ เศรษฐมณี	88
5.4 การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการแข่งขันที่ pay-off Matrix	91
5.5 พฤติกรรมของผู้ผลิตรายเล็ก	97
5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตรายใหญ่กับผู้ผลิตรายเล็ก ..	99
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	100
6.1 สรุป	100
6.2 ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	105
ประวัติผู้เขียน	107

สารบัญ

ตารางที่	หน้า	
2.1	รายชื่อผู้ผลิตน้ำมันพืชบรรจุขวดตราต่าง ๆ ในปัจจุบัน	24
2.2	ความต้องการบริโภคน้ำมันพืชของไทย	32
3.1	นโยบายของรัฐบางที่มีคักั่วเหล็ก และผลของนโยบาย	40
4.1	ปริมาณของกรดไขมันในเลกักันน้ำมันพืช	52
5.1	โครงสร้างราคาของน้ำมันพืช	66
5.2	การให้เงินสนับสนุนแก่ร้านค้าที่ร่วมรายการ 3 เดือน	67
5.3	เปรียบเทียบค่าที่จ่ายในการโฆษณาของ ก๊ิกและกัจุ่น	70
5.4	เปรียบเทียบราคาตลาดของก๊ิกและกัจุ่น	71
5.5	กลยุทธ์ในการให้ส่วนลดแก่ร้านค้า	73
5.6	แสดงปริมาณการผลิตน้ำมันก๊ัวเหล็กและน้ำมันปาล์ม	76
5.7	แสดงมูลค่าการตลาดของน้ำมันพืชบรรจุขวด	77
5.8	ส่วนแบ่งการตลาดของผู้ผลิตรายใหญ่ ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533	78
5.9	การวิเคราะห์ตลาดน้ำมันพืช	95
5.10	ตารางผลทดแทนของก๊ิกและกัจุ่น	96
5.11	เกมการตลาดที่ลดลงมาของก๊ิกและกัจุ่น	97

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

1.1	ปริมาณการผลิตและราคาจำหน่าย ในตลาดที่มีผู้นำทางด้านราคา	16
2.1	แผนผังแสดงการกลั่นน้ำมันพืชที่บริษัท	30
2.2	แผนภาพแสดงช่องทางจำหน่ายน้ำมันพืช	33
5.1	การวางตำแหน่งน้ำมันพืชถั่วเหลือง	64
5.2	เปรียบเทียบส่วนแบ่งการตลาด ก๊ิก ทิฟ กงุ่น ในช่วง ปี พ.ศ. 2528-2533	74
5.3	แสดงการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแข่งขัน ช่วงปี พ.ศ. 2528-2533	79
5.4	แสดงรูปแบบการโฆษณาของก๊ิก	86
5.5	แสดงรูปแบบการโฆษณาของกงุ่น	87
5.6	การวางตำแหน่งของน้ำมันพืชของผู้ผลิตรายเล็ก	98

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย